

Oppgave 1

Lovtekster er skrevet på en generell måte med "normal språkforståelse". Dette er fordi de skal dekke bredt og gjelde over lang tid, selv under endrede samfunnsforhold. Dette kan føre til at noen begreper i lovteksten kan fremstå som uklare. Et eksempel på et slikt uklart begrep, finner man i en Høyesterettsdom fra 2010. Saken omhandler en mann som solgte inventar fra en fredet stue. Spørsmålet var om inventaret også var fredet. I kulturminneloven fra 9. juni 1978 kapittel 5, §15 andre punktum, står det at "Fredningsvedtaket omfatter fast inventar ..." Betydningen av 'fast' inventar fremstod som uklar. Betydde det 'fast' som i 'fastmontert' inventar, eller 'fast' som i at inventaret var en del av en 'fast tradisjon'? Høyesterett kom til slutt frem til at førstnevnte måtte være tilfelle. For å bestemme det rettslige innholdet av slike uklare begreper i lovtekst, må man tolke lovteksten.

Man kan støtte seg på ulike rettskildefaktorer når man tolker lovtekster. Det kan blant annet være andre lovtekster, forarbeider og rettspraksis (både nasjonal og internasjonal). Dette er eksempler på rettskildefaktorer som vekter tungt. Tyngden til rettskildefaktorene kan igjen påvirkes av flere faktorer. Hvis man skal støtte seg på forarbeid, er det mest relevant å støtte seg på forarbeidet som ligger nærmest det ferdige lovvedtaket. Dette er fordi det kan oppstå endringer i forarbeidet underveis i lovgivningsprosessen, og forarbeidet nærmest lovvedtaket er dermed mest relevant for den ferdigstilte loven. Hvis mulig, bør man dermed støtte seg på en innstilling om lov (Innst. L.), som er adressert av Stortinget sent i lovgivningsprosessen. Ved behov kan man støtte seg på proposisjon om lov (Prop. L.), som er adressert av et departement i regjeringen, eller NOU (Norges Offentlige Utredninger), som er laget av en fagkomité. De to sistnevnte er opprettet tidligere i lovprosessen. Det er også viktig å se på utformingen til forarbeidet, derunder hvor grundig den er utført. Hvis man skal støtte seg på rettspraksis, vekter dommer fra Høyesterett tyngst. Dette er fordi Høyesterett i følge Grunnloven dømmer "i siste instans". Man kan ikke anke dommer fra Høyesterett i det nasjonale rettssystemet. I nasjonal rett følger lagmannsretten og tingretten rettspraksisen til Høyesterett, siden det er vanskelig å skulle argumentere imot "ekspertisen". Man bør også se på rettskildefaktorens alder. En ny dom veier tyngre enn en eldre dom. Man bør også se på hvor enstemmig dommen var. Større enstemmighet om domsavgjørelsen gjør dommen mer troverdig å bruke. Hvis dommen er avgjort i storkammer eller plenum veier den også tungt. Man bør også se på dommens utforming. Hvis dommen er avgjort på et konkret grunnlag, veier den mindre enn hvis den er avgjort som en prinsippavgjørelse, som lettere kan anvendes på andre tilfeller. I tillegg til dette, kan man også se på hvor mange dommer som går i samme retning, hvorav flere dommer i samme retning gjør det lettere å tolke den gitte saken i lik retning. Når man har funnet de rettskildene man ønsker å støtte seg på, må disse tolkes i henhold til rettskildeprinsippene.

Rettskildeprinsippene består av relevansprinsippet, slutningsprinsippet og vektprinsippet. Relevansprinsippet regulerer hvilke rettskildefaktorer som er relevante og lovlige for det gitte rettsspørsmålet, slutningsprinsippet regulerer hvilke slutninger man kan trekke fra en rettskildefaktor og vektprinsippet regulerer hvilke rettskildefaktorer som skal vekte mest ved motstrid.

Man kan tolke lovteksten på ulike måter. En språklig forståelse av ordlyden og rettsregelen som fastsettes ut fra denne, kan variere. "Presiserende tolkning" er primærvalget ved tolkning av lovtekst. Når man tolker presiserende holder man seg innenfor ordlyden. Når dette ikke er mulig, bruker man andre tolkningsmetoder. Dette kan blant annet være å tolke antitetisk og utvidende. Hver tolkningsmetode har karakteristiske trekk og kan summeres følgende:

- Analogisk tolkning. Analogisk tolkning brukes på tilfeller som er analoge (overførbare) med det som lyder i lovteksten. Hvis en lovtekst for eksempel omhandler "ekteskap" kan man tolke lovteksten analogisk ved å si at den også gjelder for "samboerskap".
- Antitetisk tolkning. Ved antitetisk tolkning lar man ordlydens naturlige motpart gjøre seg gjeldende. Et eksempel kan tas fra vergemålsloven av 26. mars 2010 §2, som sier at "Med myndige personer menes personer som har fylt 18 år ..." Man kan tolke dette antitetisk ved å si at personer under 18 år ikke er myndige. Et annet eksempel er hevdsloven av 9. desember 1966 §2, hvor det står at "Den som har ein ting som sin egen 20 år i samanheng, hevdar eigedomsrett." Dette kan man tolke antitetisk ved å fastslå at den som har hatt en ting som sin egen i mindre enn 20 år, ikke kan hevde eiendomsrett. Antitetisk tolkning brukes når det er kun er to logiske utfall av ordlyden.
- Utvidende tolkning. Ved utvidende tolkning gir man lovteksten et større virkeområde enn det ordlyden tilsier. Dette gjorde man for eksempel i "Passbåtdommen", hvor en person ble tiltalt for å kjøre i beruset tilstand. Spørsmålet var om fartøyet vedkommende brukte kunne kategoriseres som "skip", slik at en bestemt lovtekst kunne omfatte sakens tilfelle. Det var ingen rettsregler for småfartøy på sakens område. Man tolket da saken utvidende, og konkluderte med at fartøyet (båten), kunne i dette tilfellet karakteriseres som "skip". Dette er et eksempel på et likhetstilfelle, hvor ordlyden ikke omfatter nøyaktig det saken nevner, men som omfatter lignende saker og dermed kan brukes i det gitte tilfellet også.
- Innskrenkende tolkning. Innskrenkende tolkning kan ses på som det motsatte av utvidende tolkning. Ved innskrenkende tolkning gir

man lovteksten et mindre virkeområde enn det ordlyden tilsier, og brukes gjerne hvis man føler at lovteksten blir for generell for sakens tilfelle. For eksempel kan definisjonen av "muldebærland" sies å være et område hvor det vokser multer, eller det kan tolkes innskrenkende, og bety et avgrenset område hvor det vokser et visst antall multer som er av økonomisk betydning til grunneieren.

Oppgave 2

Etter 2. verdenskrig ble det et samlet ønske fra verdens nasjoner om at noe så grusomt ikke måtte skje igjen. Dermed ble FN (De forente nasjoner) opprettet i 1945, og i 1948 ble Menneskerettighetserklæringen opprettet. Menneskerettighetserklæringen skal beskytte individers rettigheter i kraft av å være menneske. Det presiseres også å verne om minoriteters rettigheter. I 1950 dannet Europarådet Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) som skal beskytte menneskerettighetene og individers frihet. I 1966 kom FNs konvensjoner ØSK og SP. ØSK er konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, og SP er konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Norge sluttet seg til EMK, men den kom ikke inn i norsk rett før i 1999 under Menneskerettsloven. I Menneskerettsloven finner man også konvensjonene ØSK og SP. I 2014 i anledning Grunnlovsjubileumet fikk menneskerettighetene en egen del i Grunnloven (del E) og har dermed konstitusjonell trinnhøyde i norsk rettssystem i dag. I Grunnloven §92 under del E står det at "Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter" og i Grunnloven §2 andre punktum står det at "Denne Grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene". Dette viser at menneskerettighetene har stort vern i Norge i dag og skal sikres av staten og Grunnloven.

I menneskerettsloven av 21. mai 1999 §3 står det at "Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som nevnt i §2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning." Dette betyr at bestemmelsene i de overnevnte konvensjonene skal gå foran de formelle norske lovene ved motstrid. Vi sier at de er på en semikonstitusjonell trinnhøyde og at bestemmelsene i konvensjonene har forrang over de formelle lovene. Dette kan by på en del utfordringer hvis to minoriteters rettigheter motstrider hverandre, eller når man skal bestemme hvor grensen går mellom yringsfrihet og religionsfrihet.

EMK opprettet så Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). EMD skal sørge for at nasjonene som har sluttet seg til konvensjonen, skal følge bestemmelsene i denne, og at de får forrang ved motstrid. EMD er en garanti for at individers rettigheter blir respektert og sikret av staten. Hvis noen føler seg urettferdig dømt, og det strider med menneskerettighetene, kan saken ankes og gå opp til EMD. Deretter kan EMD bestemme om staten har brutt menneskerettighetene og må betale erstatning, og/eller om en norsk lov må endres. I Norge har for eksempel barneverntjenesten blitt dømt for brudd på bestemmelsene i konvensjonen. Tidligere gjorde også norsk lov slik at man kunne bli rettsforfulgt to ganger og dermed risikere dobbel straffeforfølgning. Etter at man hadde fått en dom av domstolene, kunne man i tillegg risikere å måtte betale en bot gitt av politiet i etterkant. Dette brøt med menneskerettigheten om at man ikke skal bli straffeforfulgt flere ganger, og loven måtte endres.

Land med god økonomi og økonomisk stabilitet som Norge, kan også gjøre mer for landets individer. I Norge får for eksempel foreldre i foreldrepermisjon økonomisk støtte fra staten mens de er hjemme med barn. Dette er ikke en nedskrevet menneskerettighet, men like fullt en hjemlet regel, og er med på å skape gode vilkår for menneskene i landet.

I dag har altså menneskerettighetene et bredt vern i Norge. Det er de mest grunnleggende rettighetene man har som mennesker og de blir sikret av Grunnloven, Menneskerettsloven, staten og domstolene. Hvis individer føler seg krenket, kan man anke dommen til EMD. I følge Grunnloven skal også domstolene i Norge beskytte og verne om menneskerettighetene. Som individ bosatt i Norge, er altså dine rettigheter og frihet godt beskyttet av landets lover, staten, dømmende makt og internasjonale konvensjoner.

Oppgave 3

Spørsmålet er om Lars har brutt loven. Utgangspunktet for drøftelsen er friluftsløven av 28. juni 1957 kapittel 1.

Det første som må vurderes er om Lars har plukket muldebærene i innmark eller utmark. I loven §1a. første punktum står det at innmark kan regnes som å være "gårds plass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite ... hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker." Hvis det ikke er innmark, kan det defineres som utmark. Det kommer frem av sakens faktum at Lars plukket bær ved "myra ved siden av Tindetjernet." Det kommer også frem at Ola Grøndalen eide en øko-gård, hvor "Tindemyra" "hørte til gården". Det er å forstå det slik at Tindemyra er myra hvor Lars plukket bærene. På den ene siden kan man argumentere for at myra tilhører gården til Ola, og dermed kan defineres som en del av hans "gårds plass". Dette vil bety at Lars plukket bærene i innmark. På den andre siden står det i sakens opplysninger at Lars og Synnøve måtte vandre et godt stykke før de nådde myra, og dette kan argumenteres for å være for langt unna selve gården til å bli definert som "gårds plass". Det fremgår at de fulgte en sti som først gikk "gjennom en liten tett bjørkeskog", før det var "lyng og stein langt oppover", før de kom til myra. Bjørkeskog og områder med lyng og stein er også noe som kan forbindes med utmark, og ikke innmark. Med dette lagt til grunne, vil jeg dermed konkludere med at området Lars plukket bær i kan defineres som utmark.

Det neste vilkåret som må vurderes finnes i friluftlovens §5 første ledd punktum, som sier at man kan "... plukke og ta med seg" ville bær, hvis det skjer "hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet". Det fremgår av sakens faktum at Lars "fylte opp ca en liter i en pose og pakket i sekken", og derav satt seg ned og spiste litt av multene fra posen "ca. 500 m lenger opp den bratte lia". Dette betyr at Lars tok med seg bærene fra plukkestedet og spiste dem et annet sted. Det må deretter vurderes om dette skjedde "hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet". Det er ingenting i sakens opplysninger som tilsier at plukkingen av bær ikke skjedde på en hensynsfull måte med tilbørlig varsomhet. Jeg mener dermed at Lars kunne plukke og ta med seg bærene fra området.

Det neste som må vurderes er om området de plukket bær på kan defineres som et "multebærland". I vår sak kommer det frem at Ola viste til en Høyesteretts dom Rt. 1968 s.24, der det blir sagt at ordet multebærland i loven omfatter "enhver forekomst av multeplanter uansett voksestedet, forutsatt at den dekker et område av noe størrelse og har en viss rikholdighet slik at utnyttelsen har økonomisk verdi for grunneieren." Det fremkommer av sakens faktum at Ola brukte multene i "multekremvafflene som han solgte i kiosken for 50 kr stykket." Det fremgår også at han har reklamert for dette ved å sette opp "et stort skilt". Dette kan bety at multene er av økonomisk verdi for grunneieren Ola. Siden Lars har klart å fylle opp "en liter i en pose", kan dette tyde på at området har en viss rikholdighet av multer. Siden vilkårene om "rikholdighet" og "økonomisk verdi" er oppfylt, kan det argumenteres for at området kan defineres som et multebærland. Det kan argumenteres for at det ikke er oppgitt i sakens faktum om myra dekker "et område av noe størrelse", men siden det er flertydighet i formuleringen "noe størrelse", kan man samtidig argumentere for at myra er det. Det avgjørende må være at det er nok vilkår oppfylt til at bestemmelsen fra Høyesterett-dommen gjelder i dette tilfellet også, og området må kunne defineres som "multebærland".

Videre må det vurderes om Lars kunne plukke og ta med seg bærene, når området nå er definert som et multebærland. Det kommer frem av sakens opplysninger at handlingen tar sted "et par mil fra Tromsø", noe som betyr at handlingen tar sted i Troms, og at friluftlovens §5 andre ledd gjør seg gjeldende. I lovteksten til §5 andre ledd kommer det frem at første ledd i paragrafen bare gjelder "for multer på multebærland ... i Troms ... når eier eller bruker ikke har nedlagt uttrykkelig forbud mot plukking." Det må dermed vurderes om Ola har nedlagt et uttrykkelig forbud mot plukking. I sakens opplysninger fremgår det at det eneste skiltet Ola har satt opp, er et stort skilt ved myra som sier: "Her vokser Øko-gårdens kremvaffelmulter - unn deg en skikkelig godbit i kiosken vår". Siden dette kan argumenteres å bare være markedsføring og ikke noe som likner på et forbud, kan det igjen argumenteres for at Ola ikke har nedlagt et uttrykkelig forbud mot plukking, og at første ledd i paragrafen gjør seg gjeldende. Jeg mener derfor at Ola ikke har satt opp et uttrykkelig forbud mot plukking, og at Lars kunne plukke og ta med seg bærene fra multebærlandet.

Lars har ikke brutt loven.